

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-03-27

Vår referens

Caroline Möncke Almborg
Stadsjurist
caroline.monckealmborg@malmö.se

Remiss Justitiedepartementet - Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1) STK-2024-125

Sammanfattning

Malmö stad har av Justitiedepartementet getts möjlighet att yttra sig över promemorian Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1).

Stadskontoret ställer sig positiv till förslaget om ett utökat skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier. En nationell stödfunktion bör kunna bidra till minskad utsatthet men också till en ökad benägenhet att anmäla brott. Stadskontoret skulle gärna vilja att stöd tas fram för att minska utsattheten hos skolpersonal som utsätts för våld, hot eller trakasserier av elever som är under 15 år.

Skälen till att beslut som huvudregel ska förses med namn på beslutsfattare är förståeliga men Stadskontoret anser att det vore önskvärt med ytterligare utredning och analys kring de undantagssituationer där behovet av att tillgodose offentliganställdas säkerhet får anses väga tyngre än enskildas rätt att ta del av uppgifter om beslutsfattare och andra anställdas namn.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Justitiedepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss Justitiedepartementet - Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1)
- Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1)

- G-Tjänsteskrivelse KSAU 240402 Remiss Justitiedepartementet - Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1)
- Remissvar arbetsmarknads- och socialnämnden
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 240228 § 60 Reservation (V) och Särskilt yttrande (M)
- Förslag till yttrande KSAU 240402 Remiss Justitiedepartementet - Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-04-02

Kommunstyrelsen 2024-04-10

Beslutet skickas till

Justitiedepartementet

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Stadskontorets handläggare

Ärendet

Malmö stad har getts möjlighet att yttra sig över promemorian Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1). Remissen har skickats för yttrande till arbetsmarknads- och socialnämnden. Nämnden har inkommit med sitt yttrande med en reservation (V) och ett särskilt yttrande (M).

Mot bakgrund av den korta handläggningstiden har samverkan skett med företrädare för förskoleförvaltningen och grundskoleförvaltningen som bidragit med synpunkter.

Efter en kort sammanfattning av innehållet i promemorian följer relevanta avsnitt ur promemorian med Stadskontorets bedömning samt remissinstansernas synpunkter.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har varit att överväga olika författningsändringar för att minska offentliganställdas utsatthet för våld, hot och trakasserier. Enligt flera undersökningar är det relativt vanligt att offentliganställda utsätts för våld, hot och trakasserier. Problemet har under senare tid uppmärksammats bland annat i förhållande till socialtjänsten och brottsbekämpningen men finns i princip i hela förvaltningen. Våld, hot och trakasserier mot offentliganställda kan få betydande konsekvenser för den enskilde och är i förlängningen angrepp även på det demokratiska systemet. Utredningen har därför gjort en översyn av det straffrättsliga skyddet och även sett över behovet av en minskad exponering av offentliganställdas namn och uppgifter om dem samt studenter vid polisutbildningen.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att straffskalan för våld eller hot mot tjänsteman enligt 17 kap. 1 § brottsbalken (BrB) skärps och att brottet utvidgas till att omfatta hot om brottslig gärning. Utredaren föreslår även en utvidgning av 17 kap. 2 § BrB så att angrepp mot tjänsteman eller dennes anhöriga som ett led i att hämnas eller påverka tjänsteutövning ska vara straffbart. Förolämpning mot tjänsteman införs som ett nytt brott. Brott mot tjänstemän som sker upprepat i trakasserande syfte ska läggas till i uppräknningen av brott som kan utgöra olaga förföljelse enligt 4 kap. 4b § BrB.

Utredningen har övervägt att ersätta namn på beslutsfattare med ett tjänstgöringsnummer, men kommit fram till att namn inte bör ersättas med en anonym beteckning i dokumentation. Effekterna av ett sådant införande bedöms bli små och ur rättssäkerhetssynpunkt finns det starka skäl för att hålla kvar vid nuvarande ordning.

Utredningen föreslår i stället att det bör införas en ny bestämmelse i 33 § förvaltningslagen (FL) som innebär att namn på beslutsfattare, föredragande eller andra som medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet, inte behöver anges i en skriftlig underrättelse om beslut när det finns en överhängande risk för att tjänstepersonen utsätts för våld, hot om våld eller trakasserier.

Förslagen väntas ge ekonomiska konsekvenser för Kriminalvården mot bakgrund av att fler individer kommer att avtjäna längre fängelsestraff.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Stadskontorets bedömning

Stadskontoret och samtliga remissinstanser ser positivt på förslaget om ett ökat skydd för anställda i offentlig sektor i den mån de utsätts för hot, våld eller trakasserier.

4.2.6 Anmälningsbenägenhet

Statistik visar att benägenheten att polisanmäla hot eller våld i offentlig sektor är låg.

Grundskoleförvaltningen har uppmärksammat att även om det inte är något som utredningen föreslår så driver Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) frågan att möjliggöra för arbetsgivaren att stå som målsägande vid polisanmälningar när den enskilde medarbetaren har utsatts för hot eller våld.

Stadskontoret konstaterar att i samband med att Malmö stads riktlinjer vid våld och hot reviderades förra året (STK-2023-773) diskuterades frågan om polisanmälan. Beslutet landade i att ha kvar nuvarande hållning kring polisanmälan vilket innebär att hänsyn ska tas till den utsattes inställning till polisanmälan men att förtydliga i vissa delar.

4.5 Arbetsmiljö och medarbetarskydd

Utredningen föreslår, med hänvisning till Riksrevisionens rapport (RiR 2022:26), att en nationell funktion som kan erbjuda stöd till kommuner med flera inrättas. En samlad stödfunktion, som vid behov kan bistå med kunskap och råd och erfarenhetsutbyte i diverse frågor, bedöms kunna utgöra ett ändamålsenligt tillskott i myndigheternas arbete för att hantera och motverka våld, hot och trakasserier.

Stadskontoret instämmer i vad som framkommer i utredningen om att förebyggande och trygghetsskapande åtgärder från arbetsgivarens sida utgör ett mycket viktigt medel för att minska personalens utsatthet. Offentliganställda som är trygga i vetskapen om att det finns en organisation med ett tydligt och utvecklat säkerhetsarbete, resurser och rutiner för stöd och andra åtgärder vid hot, trakasserier och andra risksituationer, är sannolikt mer trygga i sin roll och därmed mindre påverkbara. Behovet av andra åtgärder framstår då som mindre framträdande. Stadskontoret vill i sammanhanget lyfta att det är av vikt att den myndighet som får i uppdrag att utgöra en nationell stödfunktion utgår ifrån och har god kunskap om arbetsmiljölagstiftningen.

Grundskoleförvaltningen ser positivt på att åtgärder vidtas för att minska personalens utsatthet. Mot bakgrund av att merparten av eleverna i grundskolan är under 15 år och således inte straffmyndiga konstaterar förvaltningen att de förslagna lagändringarna främst kommer omfatta situationer där vårdnadshavare/föräldrar begår olika typer av gärningar gentemot skolpersonal. Det kan därför ifrågasättas om förslagen kommer medföra någon skillnad för skolverksamheten i praktiken. Av Malmö stads medarbetarenkät 2023 framgår att andelen medarbetare som varit utsatta för våld och hot ökat över tid och hot och våld från elever står för den största delen. En stor utmaning är således hur vi kan skydda medarbetare i skolverksamheten så att de inte blir utsatta av elever. Detta ger utredningen inte något svar på.

Stadskontoret anser mot bakgrund av vad Grundskoleförvaltningen anför om ökningarna av hot, våld och trakasserier att det är av vikt att lyfta behovet om kunskapsstöd som innefattar elever som är under 15 år.

6.2 Brott mot tjänstemän, 17 kap. BrB

Brotten mot tjänstemän i 17 kap. BrB anknyter i stor utsträckning till begreppet myndighetsutövning. Med myndighetsutövning avses beslut och åtgärder som är ett uttryck för samhällets maktbefogenheter gentemot enskilda. Bestämmelserna i 17 kap. BrB utgör ett skydd inte bara mot angrepp på eller hot mot en enskild person, utan också mot allmän verksamhet.

Stadskontoret instämmer i vad som framförs i utredningen att det är av vikt att behålla den ordning som råder idag att se brott som riktar sig mot en tjänsteperson som ett angrepp mot den enskilde och mot det allmänna. Det är av största vikt att

myndighetspersoner inte låter sig påverkas av individer som vill påverka beslut i enskilda ärenden och det är därför angeläget att dessa brott hör under allmänt åtal.

7.3.4 Hot mot tjänsteman enligt TF

Förskoleförvaltningen ser positivt på att lagstiftningen tydliggör allvaret kring hot och trakasserier gentemot offentliganställda, och att mer specifikt att det straffbara området för hot utvidgas till att avse hot om brottslig gärning. I exempelvis BRIS-rapporten Se mig – rätten till stöd tidigt i livet lyfts att det kan föreligga en underrapportering av orosanmälningar i förskolan generellt. Det är svårt att säga den konkreta anledningen till en eventuell underrapportering, men möjligtvis kan rädsla för hot eller trakasserier vara en anledning. Stadskontoret delar denna bedömning.

Grundskoleförvaltningen ser positivt på förslaget som möjliggör att lagföra individer som systematiskt utsätter medarbetare för upprepade hot, även om varje hot i sig inte bedöms vara tillräckligt allvarligt. Stadskontoret instämmer i denna bedömning.

9.7.3 Ett nytt brott om förolämpning införs

Stadskontoret ser positivt på att åtgärder vidtas för att minska personalens utsatthet för förolämpningar.

11.7 Skärpta straff

Utsattheten för våld, hot och trakasserier bland offentliganställda och de risker som det medför för allmän verksamhet motiverar straffskärpningar avseende brotten i 17 kap.

1 och 2 §§ brottsbalken. Straffskalorna bör tydligare ge uttryck för att brotten utgör kvalificerade former av andra brott. Brott som begås mot en tjänsteman med bäring på dennes myndighetsutövning är regelmässigt allvarligare och mer straffvärda.

Stadskontoret anser att de föreslagna straffskärpningarna är motiverade. Det är uppenbart att våld, hot och trakasserier mot offentliganställda ökar och det finns ett starkt intresse av att se till att skydda tjänstepersoner mot otillåten påverkan av olika slag.

13.9 Överväganden och förslag avseende exponering av namn

Utredningen anser att en anonym beteckning i beslut skulle ha begränsad påverkan på utsattheten för personalen. Ofta har handläggaren regelbunden kontakt med en klient och namnet är därför känt. Nackdelarna med förändrade krav är så påtagliga. Det skulle leda till försämrade insyn och kontroll samt minska överskådligheten av myndigheternas avgöranden, vilket på kort och lång sikt riskerar att påverka förtroendet för förvaltningen.

Utredningen föreslår i stället ändringar i 33 § förvaltningslagen (2017:900) som medför att om det kan befaras att personer som på olika sätt deltagit i handläggningen av ett beslut kommer att utsättas för våld eller annan allvarlig olägenhet, får myndigheten utelämna uppgifterna om dem i en skriftlig underrättelse om ett beslut.

Uppgiften om namn på avsedd personal ska på begäran lämnas ut, om det inte möter hinder av sekretess.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har anfört att utredningens förslag om att myndigheter i vissa särskilda situationer ska kunna utelämna namn på beslutsfattare, föredragande och andra som deltagit i den slutliga handläggningen av ett ärende bedöms vara ett ändamålsenligt förslag.

Nämnden delar utredningens bedömning att visst, framför allt hotfullt, agerande som sker i affekt kan motverkas genom att den enskilde inte omedelbart får del av beslutfattares namn. Skyddet för offentliganställda blir dock begränsat av att uppgift om namn fortsatt ska lämnas på begäran av part eller annan enskild.

Nämnden är medveten om och har förståelse för de starka skäl som finns när det gäller rätten att ta del av vem som har fattat ett visst beslut.

Även med beaktande härav vill nämnden lyfta att det framöver vore önskvärt med ytterligare utredning och analys kring om det kan finnas undantagssituationer där behovet av att tillgodose offentliganställdas säkerhet väger tyngre än enskildas rätt att ta del av uppgifter om beslutfattares och andra anställdas namn, och hur en sådan ordning i så fall skulle se ut.

Stadskontoret delar denna bedömning och anser att det är av vikt med ytterligare vägledning i frågan.

Ansvariga

Jonas Rosenkvist Avdelningschef
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör